

Grå starr är en vanlig ögonsjukdom som kan behandlas med operation

Uppdaterad 23.4.2019

Grå starr är globalt sett den vanligaste orsaken till blindhet, men i Finland är bestående blindhet orsakad av starr sällsynt. Fler än 30 procent av personer över 65 år har grå starr som försämrar synen i ena eller båda ögonen. Det enda sättet att behandla starr är operation. I Finland görs cirka 50 000–60 000 starroperationer årligen.

Grå starr betyder att ögats lins blir grumlig, vilket gör att ljuset inte når näthinnan så bra som tidigare och synen försämras. Synförsämringen kommer gradvis. Ögat kan vara känsligt för bländning, som beror på att ljuset sprids i den grumliga linsen. Grå starr försämrar seendet särskilt i skymningsljus eftersom ögat inte urskiljer kontraster. Också färgseendet kan förändras.

Riskfaktorer – och går det att förebygga grå starr?

Åldrandet är den faktor som allra mest inverkar på utvecklingen av grå starr. Ärftliga faktorer förklarar cirka 50 procent av åldersrelaterad grå starr.

Rikligt alkoholbruk, rökning och övervikt kan göra att starr utvecklas snabbare, och diabetes har också konstaterats öka risken. Andra faktorer är exponering för solljus och ögonskador.

Trots att man känner till riskfaktorer har man inte hittat någon behandling som förebygger utvecklingen av grå starr.

Försämrad syn är en orsak att söka sig till närmare undersökningar

Allmänläkarens uppgift är att känna igen grå starr och undersöka patientens synförmåga både utan glasögon och med de egna fjärrglasen. Om det uppkommer misstanke på grå starr som klart försämrar synförmågan skriver läkaren en remiss för övervägande av starroperation.

När ska grå starr opereras?

Beslut om starroperation görs tillsammans med en specialistläkare i ögonsjukdomar och vid behov skickar läkaren patienten till ett sjukhus som utför operationer.

Synrelaterade grunder för enhetlig vård av patienter med grå starr. Man kan avvika från grunderna av motiverad orsak: till exempel om starren väsentligt försämrar förmågan att klara av dagliga göromål (exempelvis i trafiken), om en tidigare starroperation har gjort att ögonen har besvärande olika brytningsförmåga eller om starren gör det svårare att följa upp en annan ögonsjukdom hos patienten (så som diabetisk retinopati eller glaukom).

Undersökningar före starroperationen

Före starroperationen går ögonläkaren igenom patientens övriga sjukdomar och medicineringar som kan inverka på operationen eller på risken för infektion. Man går också igenom andra faktorer som kan försvåra starroperationen.

Synförmågan undersöks skilt på båda ögonen, vid behov med glasögon.

Vid undersökning med biomikroskop undersöks linsen, mäts ögontrycket och

läkaren bedömer eventuella inflammationer kring ögat och undersöker ögonbotten med utvidgade pupiller. Om ögonbotten syns dåligt görs vid behov en ultraljudsundersökning.

Starroperation

De flesta starroperationer går att göras som dagkirurgi, så att patienten utskrivs redan samma dag. Starroperationen görs nästan alltid med ultraljudsteknik. Då blir såret mindre och ögat återhämtar sig snabbare från starroperationen.

Grå starr opereras oftast med lokalbedövning. Genom ytbedövning med droppar blir bindvävs- och hornhinnan känslösa, men ögonens och ögonlockens rörlighet bevaras. Samtidigt undviks eventuella komplikationer med nålstick och synen förbättras snabbt. Vid sidan av ytbedövningen kan man använda också andra bedövningsmedel och lugnande medicinering.

Vid starroperationen avlägsnas ögats lins och den ersätts av en konstgjord lins.

Oftast sätter man antibiotika i ögat i samband med operationen.

Den viktiga efterbehandlingen

Efter operationen får patienten noggranna instruktioner om vilka läkemedel som ska användas för att behandla ögat, hur ögat ska rengöras och skyddas, hur allvarliga biverkningar yttrar sig (smärta i ögat och snabbt försämrad syn) och hur läkaren eller enheten där operationen har gjorts vid behov kan kontaktas.

Om patienten har använt läkemedel som sänker ögontrycket ska de fortsättas fram till det uppföljande besöket, om inte ögonläkaren ger andra anvisningar.

Läkemedel i form av droppar eller salva (till exempel antibiotika, kortison eller en kombination av dem) används i 2–4 veckor.

Efterkontroll

Arbetsgruppen för God medicinsk praxis rekommenderar att en efterkontroll hos ögonläkare görs cirka en månad efter operationen. Förutom synskärpan undersöks då också ögontrycket, operationssåren och ögonbotten och den konstgjorda linsens tillstånd bedöms.

Ögats brytningsförmåga förändras i allmänhet i samband med en starroperation vilket också kan inverka på behovet av glasögon. Man bör inte låta undersöka ögonen för ordination av glasögon förrän cirka 5–6 veckor efter operationen.

Ytterligare information om ämnet i videoformat

Det har också gjorts korta videoklipp om grå starr, där specialistläkaren i ögonsjukdomar vid Gråstarrsenheten vid HUCS Ögonklinik **Risto Nieminen** fungerar som expert. Klippen är på finska.

- [Vem får grå starr och hur vanlig är den?](#)
- [Grå starr ur allmänläkarens synvinkel](#)
- [Tidpunkten för starroperation och val av konstgjord lins](#)
- [Vilka risker är förknippade med en starroperation?](#)
- [Hur ska eftervården efter en starroperation ordnas?](#)

Författare

Texten i patientversionen är uppdaterad utifrån Finska Läkarföreningen Duodecims God medicinsk praxis-rekommendation av redaktören som ansvarar för patientversionerna **Kirsi Tarnanen**.

Texten har granskats av ordföranden för arbetsgruppen för God medicinsk praxis, överläkare **Juha Välimäki** från ögonkliniken vid PHHYKY och huvudredaktören för God medicinsk praxis, MD, docent **Jorma Komulainen** från Finska Läkarföreningen Duodecim.

Översättningen till svenska är bekostad av **Finska Läkaresällskapet**.

Ansvarsbegränsning

Rekommendationerna God medicinsk praxis och Avstå klokt är sammandrag gjorda av experter på diagnostik av enskilda sjukdomar och behandlingens effektivitet. De ersätter inte den bedömning som görs av en läkare eller annan professionell vårdpersonal om en enskild patients bästa möjliga diagnostik, behandling och rehabilitering vid vårdbeslut.